

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1972:8

Göteborg

Björlanda 241

Lilleby 6:7

Boplatssområde yngre stå

Inv.nr 49008

Fyndrapporter 1973

Dok 5/74

Landskap: Bohuslän

Härad:

Socken: Björlanda

Gård/fastighetsbeteckning: 12:S 157 (Björlanda 241)

Dnr 8/74

Datum 74-01-21

Inv.nr

Art, antal Flinta, keramik, kol, br. lera, br. ben.

Gåva. Köp. GAM fältarbete. Inlämnat för registrering.

Inlämnat av: Fältavdelningen

Boplatsfynd. Gravfynd. Depåfynd. Lösfynd.

Fyndomständigheter: Se Fyndrapporter 1973

Signatur: MN

Dnr 54/0912... 21 JAN. 1975

BJÖRLANDA 241

Riksantikvarieämbetet
Statens Historiska Museum
Box 5405
114 84 STOCKHOLM
Dnr 8485/73

Göteborgs arkeologiska museum
Skärgårdsgatan 4
414 58 GÖTEBORG

Riksantikvarieämbetet får meddela, att riksantik-
varien vid föredragning den 15 oktober 1974

har beslutat, att fynden från undersökning å fastigh.

12:S 157 Lilleby, Björlanda sn, Bo, utförd av Kerstin

Culberg

tillföres GAM

Fynden har ~~XX~~ begärts av Eder. Fynden ej insända
av Eder

~~fynden från undersökning över den kommer att över-
lämnas till Statens Historiska Museum.~~

Stockholm den 15 oktober 1974

För riksantikvarieämbetet

Margareta Biörnstad

Margareta Biörnstad

RIKSANTIKVARIÉÄMBETET
FORNMINNESAVDELNINGEN
STORGATAN 41
STOCKHOLM Ö
Tel. 22 89 00

F 4527/72

Dnr 343/72 10912 11 SEP 1972
282 ah
10915

Göteborgs arkeologiska museum

befullmäktigas härmed att — efter skedd tillsägelse till jordens ägare eller innehavare — under loppet av år 1972 företaga undersökning av fornlämningar inom område "Björlanda 6" i stadsdelarna Lilleby och Syrhåla, Göteborg, Björlanda socken, Bohuslän (utan kostnader för ämbetet).

med åliggande för fullmaktens innehavare

att före förrättningens påbörjande träffa överenskommelse, skriftlig eller i vittnens närvaro, med jordens ägare eller innehavare huruvida och till vilket belopp ersättning för skada i följd av förrättningen må utgå,

att omedelbart efter förrättningen

~~åtexställas för dömdämnings- och döms förmyndande~~
~~KRIFK~~
borttaga fornlämningen,

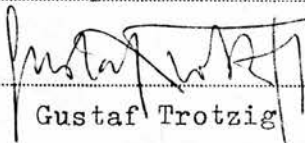
att till riksantikvarieämbetet dels omedelbart insända skriftligt meddelande, när förrättningen är utförd, dels ock senast en månad efter förrättningens avslutande, om icke an- norlunda överenskommes, inlämna såväl rapport över verkställd förrättning som fynd och övrigt material, samt

att i övrigt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i lagen den 12 juni 1942 om fornminnen; och rekommenderas fullmaktens innehavare härmed hos alla vederbörande till det bästa.

Denna fullmakt bör medhavas vid förrättningen för att vid behov företes för vederbörande.

OBS! Fynd, som kräva skyndsamma konserveringsåtgärder, böra omedelbart insändas till ämbetet, väl emballerade samt försedda med fyndförteckning.

Stockholm den 6 september 1972

Gustaf Trotzig

Folke Hallberg

Fullmaktens innehavare bör, innan förrättningen påbörjas, om möjligt sätta sig i förbindelse med

Ämbetets ombud i orten är

Dnr. 8/74

BJÖRLANDA 24/12.5 157 LILLEBY GÖTEBORG
BOPLATSOMRÅDE YNGRE STENÅLDER

12:S 157 LILLEBY GÖTEBORG BOPLATSOMRÅDE YNGRE STENÅLDER

Boplats med begränsat kulturlager innehållande ett litet men enhetligt gropkeramiskt fyndmaterial. Detta härrör troligen från en kortvarig bosättning nära stranden. Två C14-analyser: 1950 f Kr[±]180 och 690 f Kr[±]240.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Lilleby 6:7, Björlanda, Göteborgs stad.

Grävningsorsak: Planerad industribebyggelse.

Grävningstid: 19-29 september 1972.

Antal timmar: 102 arkeologtimmar i fält, 224 grovarbetstimmar (1972).

Undersökt yta: 19 kvm.

Platsledare: Johan Wigforss.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Två kolprover har C14-analyserats vid Laboratoriet för radioaktiv datering, Stockholm (Exkurs 2).

TOPOGRAFI

(fig 1,5)

Området utgörs av en tidigare uppodlad, nu gräsbevuxen sydsluttning, som mot söder och väster övergår i plan åkermark. Sydväst om boplatssområdet bildar denna åker- yta en svag flack sänka. I norr begränsas området av ett lågt delvis skogbevuxet bergsparti och i öster av ljungbevuxna berg, som sluttar brant ner mot den flacka nord-sydliga dalgång, som under en stor del av förhistorisk tid utgjorde ett sund genom Hisingen. Boplatss- området som ligger mellan 14 och 20 m över havet har således under mellanneolitisk tid legat mycket nära stranden. Meterrutorna ligger mellan 16 och 17 m över havet.

ARBETSBESKRIVNING

1971 gjordes sondering med provgropar och schakt¹⁾.

Då avgränsades ett boplatssområde på ca 1 200 kvm.

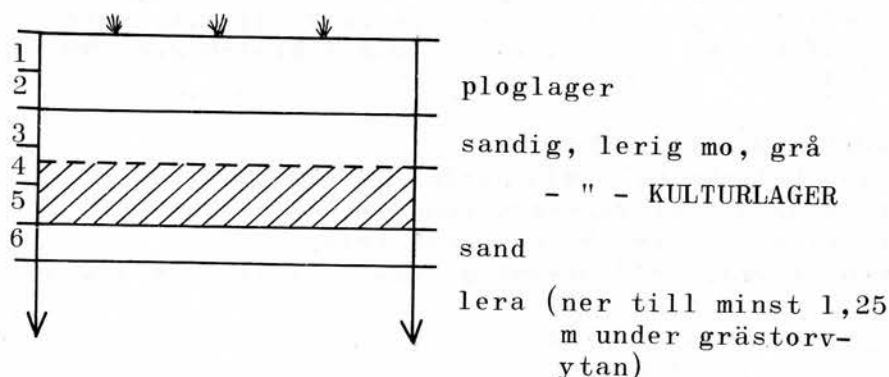
1972 års undersökning omfattade grävning av 19 kvm härav. Undersökningen genomfördes med meterrutor som lades i anslutning till det schakt (schakt XV) som 1971 gav mest fynd och som också innehöll ett kulturlager (fig 2). Rutorna grävdes i 10 cm skikt och redovisas på samma sätt i fyndtabellen för respektive meterruta. Efter undersökning ifyllades rutorna.

TIDIGARE FYND

Boplatsen var ej känd före provgrävningen 1971. I samband därmed gjorda fynd redovisas i sammanfattnings- tabell.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Det sotiga kulturlagrets ungefärliga utsträckning framgår av fig 3. I meterruta 4 var kulturlagret tydligast. Denna ruta innehöll även de flesta fynden. Lagerföljden i ruta 4 framgår av följande skiss i skala 1:20. Till vänster anges grävningsskikten.

Lagerföljden var ungefär samma i alla meterrutor. Dock iakttogs i ruta 11, 12 och 13 att kulturlagret låg något djupare d v s mellan 40-60 cm under grästorv-ytan. Mörkfärgningen var här svagare och ganska fläckig. I ruta 7 låg däremot fynden ytligare jämfört med övriga rutor beroende på en utplöjning av jorden över fyndlagren i just denna del. Genomgående har dock fynden legat under plöjningsnivån ca 20 cm under ytan, varför fyndens utbredning enligt fig 4 a-c torde ge en riktig bild. Beträffande fyndmängden i ruta 8, 9 och 10 kan sägas att denna nästan uteslutande låg i rutor-nas västra del.

Inte i någon del av det utgrävda området kunde påvisas någon form av konstruktion. Inte heller iakttogs några skörbrända stenar. Endast en ringa del av flintan är dessutom skörbränd.

TOLKNING AV LAGERFÖLJDEN

Sonderingen 1971 visade att lerlagret inte fanns alldeles nordost om boplatsen. Leran i meterrutorna bör tolkas som postglacial och såväl sanden som mon däröver är då regressionslager. Detta skulle i sin tur betyda att ingen naturlig inblandning av mesolitiskt material förekommer i lagren över leran då området vid meterrutorna under mesolitisk tid varit täckt av vatten. Bland avslagen i det understa skiktet i samtliga meterrutor finns ett enda svallat avslag (fynd 55). Den svallade flintan återfinns sålunda i den del av den övriga flintan som ej är slagen.

FYNDTABELL

(se omstående sida)

	Fynd nr	Grävn. enhet	Ker. orn.	Ker. oorn.	Kol	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt
			gr	gr	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	
:1-2	1	M1:1				1	10	1	<1				
:3-4	2	M1:2				3	9	4	1				
:5	3	M1:3				1	21						
:6-7	4	M1:4				1	12	2	15				
:8-9	5	M1:5				2	12	2	46				
:10	6	M2:2						2	2				
:11-13	7	M2:3		3		3	110	4	783				
:14-17	8	M2:5		5		3	20	3	5	Avslag m retusch	1	46	
:18-19	9	M3:3				6	15	2	21				
:20-22	10	M3:4				21	167	6	60	Flinta m retusch	1	32	
:23-27	11	M3:5	23		2	23	210	9	89	Knuta	1	438	(1 spån)
:28-32	12	M3:6	25	1		1	15	1	54				Förkolnat trä-föremål? 2 gr
:33-35	13	M4:2				5	4	6	11	Avslag m retusch	1	2	
:36-38	14	M4:3		6		46	215	27	255				
:39-45	15	M4:4		24	24	151	1372	40	599	Skrapa	1	17	
										Avslag m retusch	1	5	1 bergartsavslag 47 gr (2 spån)
:46-48	16	M4:5			1	9	7	18	144				
:49-50	17	M4:6				2	3	6	12				
:51-53	18	M5:3	4			5	22	7	21				
:54-55	19	M5:4				9	267	7	425				
	20	M5:5	15		1	80	705	20	498	Knuta	1	102	
:56-61										Spånskrapa	1	5	
:62-64	21	M5:6				39	375	12	22	Ryggs spån	1	18	
:65-68	22	M6:2	1			9	111	9	6	Knuta	1	137	(1 spån)
:69-73	23	M6:3	15	8		15	100	12	92	Avslag m retusch	2	27	Br lera 1 gr
:74	24	M6:4	1			F l i n t a				ö r k o m m e n			
:75-78	25	M6:5				48	294	19	159	Flinta m tillhuggn.	1	222	
										Avslag m retusch	2	117	
:79-81	26	M6:6	1			1	3	3	16				
:82-83	27	M7:2				6	27	9	198				
:84-85	28	M7:3				19	111	11	102				(1 spån)
:86-88	29	M7:4			2	14	67	12	198				
:89-90	30	M7:5				3	56	3	11				
:91	31	M7:6						1	5				
:92-93	32	M8:3				5	8	2	10				
:94-96	33	M8:4	3			28	88	15	202				
:97-102	34	M8:5	12	1		95	534	36	280	Kärna	1	126	
										Avslag m retusch	1	2	(2 spån)
:103-107	35	M8:6	10			48	163	33	752	Avslag m retusch	1	8	Br lera 17 gr (1 spån)
:108-109	36	M9:2				12	85	13	75				(1 spån)
:110-112	37	M9:3				50	399	19	143	Spånskrapa	1	14	(1 spån)
:113-116	38	M9:4				21	145	9	145	Avslag m slipspår	1	2	(1 spån)
										Avslag m retusch	1	7	
:117-118	39	M9:5				1	19	3	400				
:119-120	40	M9:6				5	12	7	245				
:121-123	41	M10:2	4	4		19	123	11	35				
:124-133	42	M10:3	4	24	<1	136	673	64	992	Kärnyxfragment	1	124	(1 spån)
										Kärna	2	209	
										Stickel?	1	24	
										Spånskrapa (fragm)	1	6	
										Avslag m inhak	1	6	
:134-136	43	M10:4			<1	40	205	16	133				
:137-138	44	M10:5				8	20	4	40				
:139-140	45	M11:2				3	2	7	54				
:141-143	46	M11:3	3			22	242	16	196				
:144-147	47	M11:4	21	2		10	116	11	96				
:148-150	48	M11:5	6			11	13	8	43				
:151-153	49	M11:6	<1			5	26	18	636				
:154-155	50	M12:1				1	1	3	92				
:156-157	51	M12:2				3	76	5	200				
:158-159	52	M12:3				8	24	11	330				
:160-162	53	M12:4	3			25	109	10	51				
:163-166	54	M12:5	1	1		1	1	8	112				
:167-168	55	M12:6				5	13	13	141				
:169-171	56	M13:2				11	37	6	50	Avslag m retusch	2	23	
:172-175	57	M13:3	8			11	65	5	116				Br lera 2 gr
:176-179	58	M13:4	2	1		19	123	11	31				
:180-184	59	M13:5	11	<1		17	41	16	26				
:185-186	60	M14:2				2	2	3	1				
:187-190	61	M14:3	1			9	16	12	50	Avslag m retusch	1	7	
:191-197	62	M14:4	21	<1		50	441	33	558	Kärna	1	31	(1 spån)
										Stickel?	1	17	Br ben<1 gr
:198-201	63	M14:5	6	1		23	160	10	23				
:202-203	64	M14:6				3	16	7	167				
:204-206	65	M15:2	6			13	33	3	2				

forts

forts

Fynd nr	Grävn. enhet	Ker. orn.	Ker. oorn.	Kol	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt
		gr	gr	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	
:207-210	66	M15:3			31	287	29	658	Spånskrapa	1	12	Br lera 2 gr
:211-215	67	M15:4	47	2	42	358	22	127	Stickel	1	8	
:216-219	68	M15:5	36		27	117	12	241	Cyl kärna	1	147	
:220-222	69	M15:6			3	32	5	888	Skrapa	1	100	
:223	70	M16:1					1	110				
:224-225	71	M16:2			1	1	7	28				(1 spån)
:226-227	72	M16:3			15	66	16	414				
:228-232	73	M16:4	2	41	27	174	16	127	Spånskrapa	1	11	
:233-234	74	M16:5			2	14	1	39				
:235-236	75	M17:1			1	2	1	4				
:237-238	76	M17:2			3	4	7	28				
:239-241	77	M17:3	1		11	56	14	94				
:242-244	78	M17:4	13		9	42	6	159				
:245-247	79	M17:5	13		26	271	6	158				
:248-250	80	M17:6	1		13	35	7	121				
:251	81	M18:2					2	1				
:252-253	82	M18:3			1	2	3	48				
:254-256	83	M18:4	7		9	72	4	124				
:257-258	84	M18:5			4	63	2	10				
:259-262	85	M18:6	13	1 hop- slaget med 11,20	12	138	12	313	Avslag m retusch	1	4	(2 spån)
:263-266	86	M19:2	4		8	54	6	56				Br lera 1 gr
:267-269	87	M19:3	5		2	9	3	12				
:270-271	88	M19:4			1	41	3	26				
Summa			66	364	25	1494	10169	891	14064	38		

Kol har C14-analyserats från fynd 15 (Stnr 4148) och från fynd 11+20+84 (Stnr 4146). Se exkurs 2.

I tabellen har under övrigt angivits klara spån. Huvudparten av dessa har på ryggsidan negativa slagspår från båda håll och kan därmed anses vara slagna från cylindriska tvåpoliga kärnor.

SAMMANFATTNINGSTABELL AV HELA FYNDMATERIALET

Flinta	1971	1972	S:ma
Knackstenar	-	-	-
Kärnor			
Kärna	3	4	7
Kärna, cylindrisk	-	1	1
Kärnuppfriskningsavslag	1	-	1
Knuta	2	3	5
Kärnredskap, tillhuggna			
Kärnyxa, fragment	-	1	1
Tillslaget flintstycke (förarbete?)	1	-	1
Flinta m tillhuggning		1	1
Flinta m retusch		1	1
Kärnredskap, flathuggna	-	-	-
Kärnredskap, slipade	-	-	-
Avslagsredskap, tillhuggna			
Skrapor	-	6	6
Skrapa, fragment	-	1	1
Sticklar	-	3	3
Avslag m retusch	7	14	21
Avslag m inhak	-	1	1
Avsl m tillslagningsskant	1	-	1
Spånpilspets m tånge, fragm	1	-	1
Ryggspån	-	1	1
Fragm av slipat redskap (håleggad yxa?)	1	-	1
Avslag m ret (förarbete t tångepilspets)	1	-	1

	1971	1972	S:ma
Avslagsredskap, flathuggna	-	-	-
Avslagsredskap, slipade			
Avslag m slipspår	-	1	1
Obearbetade avslag	256	1494	1750
Spån	-	15	15
Övrig flinta	193	891	1084
B e r g a r t			
Bergartsavslag	1	1	2
Ö v r i g t			
Keramik, ornerad	8	66	74
Keramik, oornrad	102	364	466
Kol	-	18	18
Bränd lera	25	23	48
Brända ben	2	1	3

FYNDBESKRIVNING

Bland de få redskapen bör nämnas en enda påträffad cylindrisk spånkärna, fynd 68 (fig 10), samt några spänskrapor däribland en med dubbla skrapeggar, fynd 37 (fig 11). Samtliga skrapor har konvex skrapegg.

Största delen av flintan utgörs av grå, matt och ganska grovkornig flinta.

Keramikmaterialet är för litet för att kunna ge något om storlek eller form på kärlen. Största skärvan har ett största mått av 41 mm. Tre ornamentdetaljer förekommer. Några har gropar eller sneda pinnintryck t ex fynd 12 och 23 (fig 6-7). En skärva har linjer i form av horisontellt zig-zagband alldeles under mynningskanten, fynd 12 (fig 8) och en har linjer snett över mynningsranden, fynd 78 (fig 9).

SAMMANFATTNING OCH DATERING

Den del av boplatssområdet som utgrävts (=19 kvm grävt i meterrutor) har givit ett litet men enhetligt material huvudsakligen liggande i ett sotigt kulturlager utan tecken på konstruktioner. Detta kulturlager torde vara tämligen begränsat eventuellt endast ca 15 kvm. Såväl geologin som frånvaron av svallade avslag tyder på att fyndmaterialet är neolitiskt. Redan sonderingen 1971 visade att det fanns ett inslag möjligt att hänföra till den gropkeramiska kulturen bl a ett fragment av en spånpilspets med tånge, Becker typ C²) och keramik. Detta har genom 1972 års undersökning utökats med en cylindrisk spånkärna, några spänskrapor och några skärvor gropornerad keramik. Fragmentet av en C-pil och en C14-datering till 1950 f Kr⁺¹⁸⁰ pekar på en datering till mellanneolitisk tid och sen gropkeramisk kultur. Den andra C14-dateringen, som också gjorts på kol från kulturlagret har gett 690 f Kr⁺²⁴⁰. Denna sena datering kan ej närmare förklaras då ingen senare inblandning i fyndmaterialet har kunnat konstateras.

Det begränsade och homogena fyndmaterialet tyder således

på en kortvarig bosättning. Boplatssområdet som ligger mellan 14 och 20 m över havet har under mellanneolitisk tid legat mycket nära stranden.

SUMMARY

This settlement area which is situated in Torslanda, city of Gothenburg (figs. 1 and 5), was discovered in 1971 through sounding by means of trial-pits and trenches (fig. 2). In 1972 19 m² were excavated in metre squares adjacent to the trench where a habitation layer had been found. The last-mentioned excavation has yielded a small but uniform material mainly from the sooty habitation layer without constructions (figs. 3 and 4). The material from the Pitted Ware culture found during the sounding, among other things a fragment of a tanged blade arrowhead (Becker's type C²), has been supplemented with a cylindrical blade core (fig. 10), some blade scrapers (figs. 11-12) and some decorated potsherds (figs. 6-9). Two C14 analyses have been made on charcoal from the habitation layer: 1 950 B.C.[±]180 and 690 B.C.[±]240.

The limited and homogeneous find material indicates a shortlived settlement near the shore. This may have taken place during the Middle Neolithic during the latter part of the Pitted Ware culture.

Johan Wigforss

Litt:

- 1) Andersson, S. Syrhåla Göteborg. Fyndrapporter 1972. Sid. 12 f. Göteborg 1972.
- 2) Becker, C.J. Den grubekeramiske kultur i Danmark. Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie 1950. København 1951.
Pilspejsfragmentet avbildat i S.Andersson a.a. fig 41 sid 64.

12 : S 157

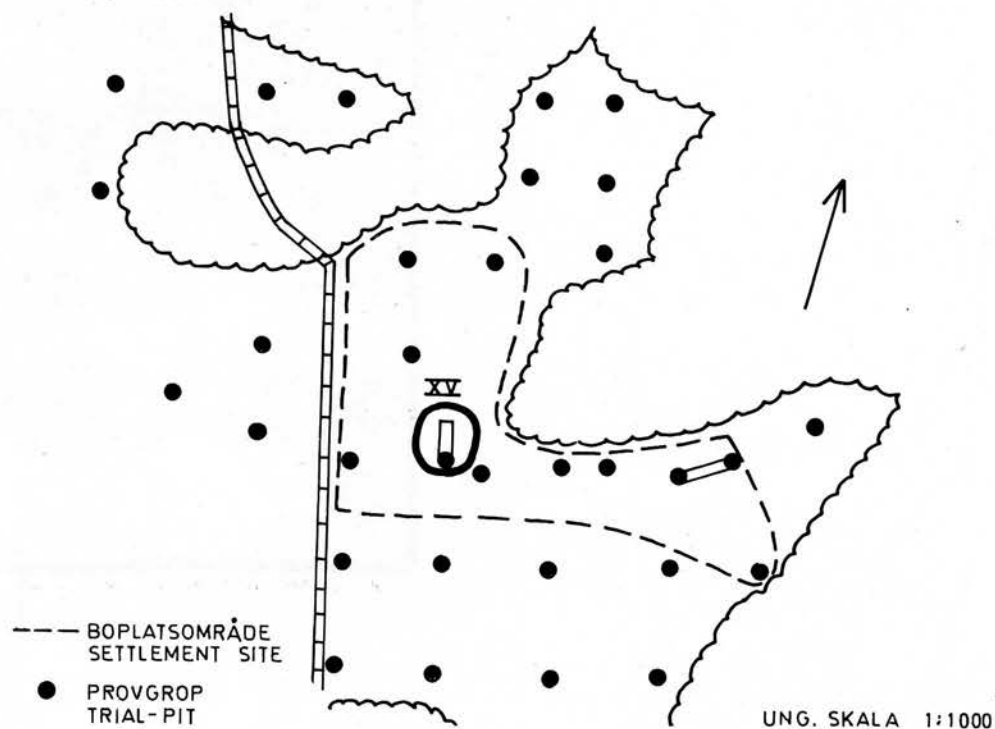

FIG 2. KARTA ÖVER 1971 ÅRS SONDERING MED 1972 ÅRS UNDERSÖKNING INRINGAD.

MAP OF THE 1971 SOUNDINGS. THE CIRCLE MARKS THE 1972 INVESTIGATION

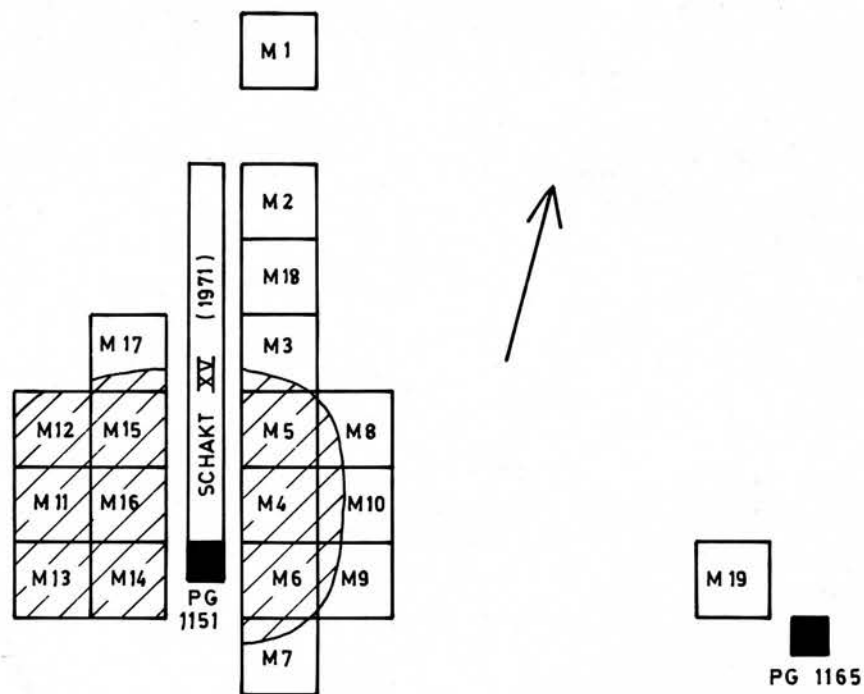

FIG 3. METERRUTORNAS LÄGE SAMT KULTURLAGRETS UTSTRÄCKNING.

THE POSITION OF THE METRE SQUARES AND THE EXTENT OF THE HABITATION LAYER

12: S 157

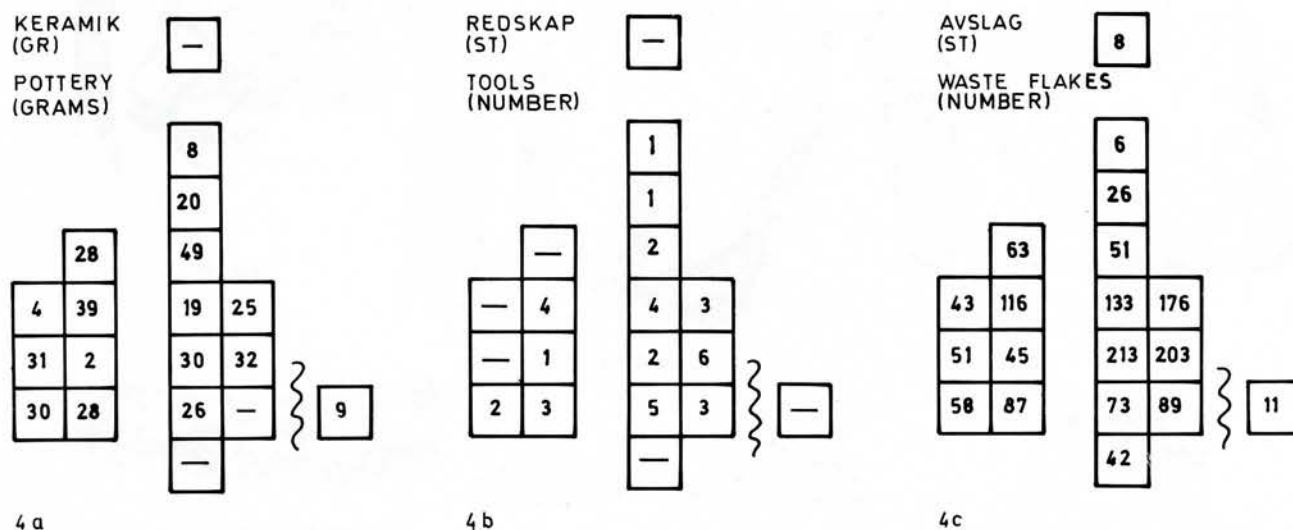

FIG 4. FYNDENS FÖRDELNING PÅ METERRUTORNA.
THE DISTRIBUTION OF FINDS AMONG THE METRE SQUARES

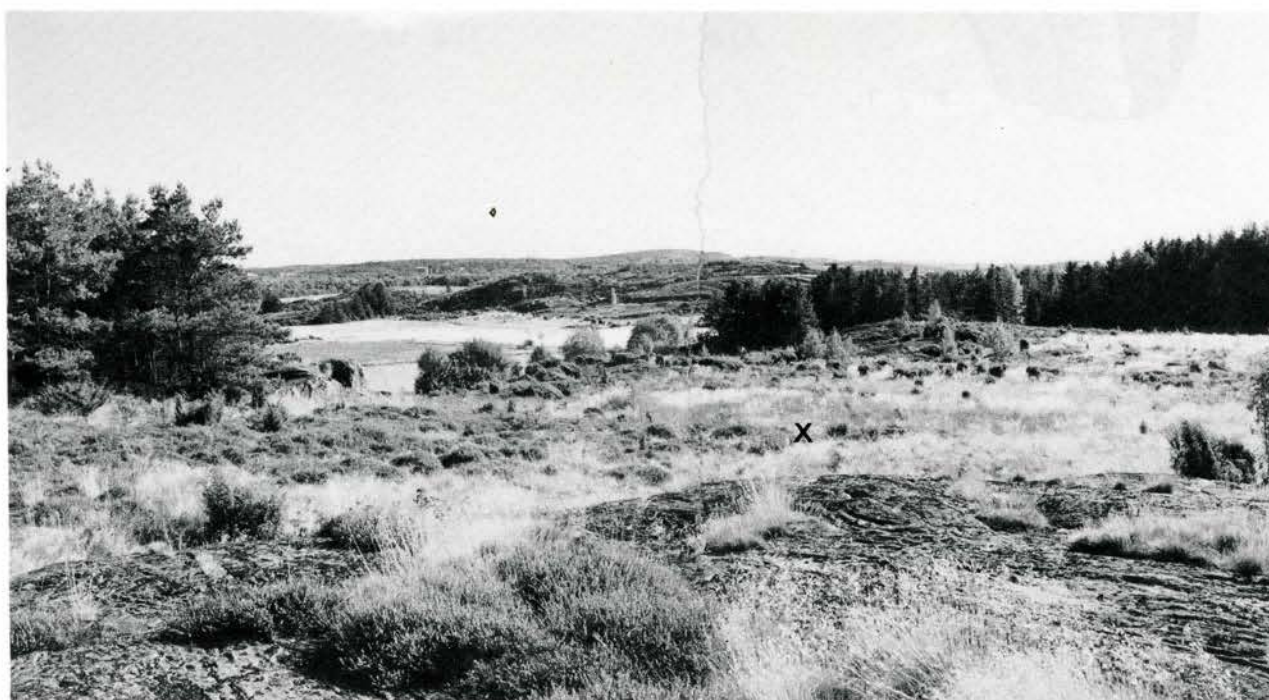

Fig 5
Boplatssområdet från nordväst. I bakgrunden den nordsydliga dal-
gången. Platsen för meterrutorna markerad.
The settlement area from the north-west. The valley running
north-south can be seen in the background. The position of the
metre squares is marked.

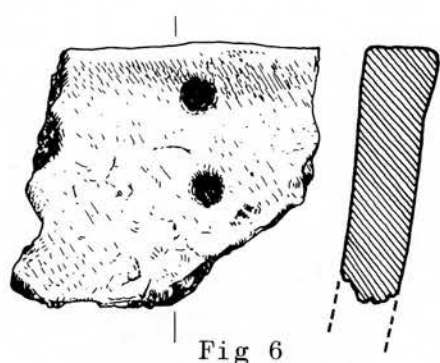

Fig 6

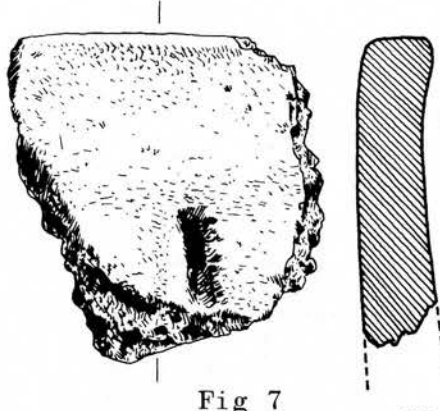

Fig 7

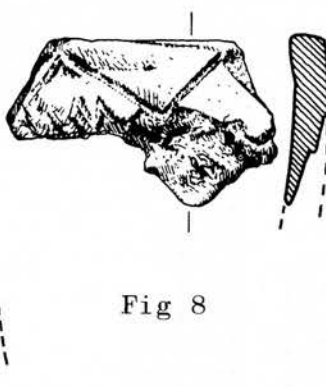

Fig 8

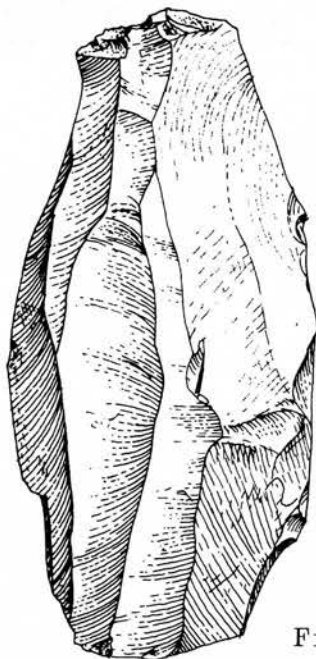

Fig 10

Fig 11

Fig 12

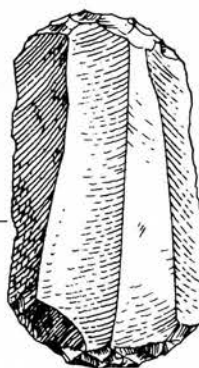

Fig 9

Fig 6-9 Keramik

Fig 10 Cylindrisk kärna

Fig 11 Skrapa

Fig 12 Skrapa

Figs. 6-9 Pottery

Skala 1:1

Fig 10 Cylindrical core
Skala 1:2

Fig 11 Scraper

Fig 12 Scraper

Skala 1:1

Fig 5

Boplatssområdet från nordväst. I bakgrunden den nordsydliga dalgången. Platsen för meterrutorna markerad.

The settlement area from the north-west. The valley running north-south can be seen in the background. The position of the metre squares is marked.

Neg.nr. B 6733

Boplatssområdet från sydsydväst. I för-
grunden den flacka sänkan söder om
boplatsen.

Neg.nr. 3 6734